

OBSAH

Proglas	5
Předmluva.....	9
OBEČNÉ.....	19
Tato kniha je poslána k tobě	19
Schodiště k vrcholu	19
Jít nevyzkoušenou cestou	20
Láska nevnímá námahu	20
Nesplněný úkol	20
Třicetiletá válka	21
Něco se pokazilo	22
Věci lidské jsou pokažené, ale nepropadly úplné zkáze	23
Orfeova citera.....	23
Nastává zlatý věk?	23
S každým se počítá.....	24
První a poslední cíl.....	24
Tři svítilny, tři knihy, tři divadla, tři zrcadla	25
Navrátit se domů do ráje srdce	27
Kde jsou růže, tam jsou i trny	27
Náprava všeho	27
Náprava jediného člověka má smysl	28
Náprava je uvedení věcí do původního stavu	28
Co potřebuje znát napravitel	28
Jak napravit věci lidské	28
Nápravu musí začít každý sám u sebe.....	29
Postup v provádění nápravy	29
Co je napraveno, může se zase pokazit, ale může být i vylepšeno	30
Co dělat, když není moci ani prostředků k nápravě?	30
Cíl všenápravy – na zemi jako v nebi.....	31
Kdo má obecnou nápravu vykonat	31
Krásný řád světa	31
Cílem vědění je užitek v praxi	32

Všestranné zušlechťování člověka.....	32
Vědět, chtít, moci	33
Bůh je pro svět paradoxní.....	33
Co je člověk	33
Lidská nedokonalost.....	33
Evoluce není.....	33
Základní touhy každého člověka.....	34
Hledejme dokonalé nebo aspoň lepší, než co je	34
Naděje na úspěch	35
Je třeba vykročit na cestu	35
Základ světa mravního.....	35
Základ všech zákonů.....	35
Sedm světů.....	36
Konstituce, Destituce, Restituce	38
Reformace, Reparace, Restituce	38
Proces nápravy věcí	39
Riziko zneužití svobody a poznání	40
Konstruktivní kritika	40
Námítky a odpovědi Komenského	40
POLITIKA.....	43
Co je to obecná politika	43
Egoismus – základní problém lidí	44
Nezkrotná touha lidí po svobodě	45
Lidé neumějí vládnout, chtějí panovat, a přitom jsou sami otroky.....	45
Hanebná touha po válčení	46
Svoboda	47
Ztráta svobody	48
Důležitost svobodné volby	48
Všechno nechť plyne jako z vlastní vůle	49
O svobodné vůli a jejím zneužití	49
Svobodná vůle je vrcholem lidské důstojnosti.....	51
Svoboda znamená nebýt ničím spoután.....	51
Vláda začíná u sebe samého	52
Sebeovládání	53
Schopnost řídit svůj život	55

Smyslem sdružování je vzájemná pomoc a potěšení	56
Vládnout druhým znamená sloužit jim	56
K vládě je nutná rozumnost a laskavost	57
Vládnout prostřednictvím doporučení	58
Delegovaná vláda	59
Vládce má jít příkladem	60
Přirozené sklony k vládnutí	60
Co je to autorita a jak se získává	60
Potřebné vlastnosti vládce	61
Vládnout se má bez násilí.....	62
Jak vykonávat kázeň.....	62
Každý má mít svůj úkol	63
Člověk má vládnout věcem	64
Jednota a mír mezi lidmi.....	64
Jak vyřešit mezilidské spory.....	66
Není důvod pohrdat druhými	68
Snášlivost vůči muslimům a židům	69
Křesťanství smířitelné	69
Obec jako tělo.....	70
Vládci mají být povoláni z vlastního národa.....	70
Tři formy vlády – demokracie, aristokracie a monarchie	71
Uvažování o nejlepším politickém uspořádání.....	72
Účelem vlády je udržovat národy v míru	75
Smějí se vést války?.....	75
Válka žádné blaho nepřináší.....	76
Politické zřízení jako strom – všeobecná vláda (panarchie)	76
Ježíš Kristus je spravedlivý král	77
Spokojenost se svým postavením.....	78
Soužití s podřízenými a nadřízenými	78
S jakými lidmi se stýkat	79
Emoce a jejich ovládnutí.....	79
Pojďme uspořádávat	79
Právo a povinnost vládců trestat zlé.....	80
Ve státě se nemá trpět nikdo, kdo nepracuje.....	80
Dovednost vytvářet soudy (úsudky)	81
Jak mají jednat soudci	82

Pravidla dobrého soudce.....	83
Právo.....	84
Soudy mají být veřejné, spravedlivé a křesťanské	84
Právní řád jako exaktní věda	84
Pozor, aby se zvyk nestal větším než pravda.....	85
Oddělení státu a církve.....	85
Dovednost užívat čas.....	86
Základem státu je výchova mládeže	89
Sociální péče o chudé.....	89
Stát má zřizovat muzea, botanické a zoologické zahrady	89

PODNIKÁNÍ.....91

Obecné zásady lidských činností	91
Pečovat o hmotné věci ve prospěch duchovních	91
Dovednost snášet těžké okolnosti.....	92
Těžkosti postihují všechny lidi bez rozdílu.....	93
O řízení nahodilostí.....	94
Dovednost obrátit zlo na dobro	96
Jak se chopit příležitostí.....	97
Ve všem napodobovat stavbu lidského těla	97
Pracovitost	98
Vladař má umírat vstoje.....	98
Aktivita a cílevědomost	98
Tři pravidla věčné moudrosti	99
Základy moudrosti dospělého člověka.....	100
V podnikání se příliš nerozptyluj	100
Trojí oblasti podnikání.....	101
Umění bohatnout.....	102
Hospodaření a správa majetku	102
Monopoly mají být zakázány	103
Veverky v kleci pošetilostí	103
Píle a tvořivost.....	104
Při práci odpočívat a neznepokojoovat se.....	105
Zásady lidského konání.....	105
Spoléhat na Boha a využívat prostředky, které nám poskytl	105
Lidská dovednost jen napodobuje přírodu.....	106

Tvůrce, látka, idea	107
Tvořivá moudrost, zručnost v napodobování.....	107
Zkaženou a nebezpečnou věc je třeba zničit	108
S kým podnikat	108

KOMUNIKACE..... 111

Dovednosti jazykové	111
Styl řeči.....	112
Umění rozmluvy (dialogu)	113
Umění disputace (dialektika)	118
Rozlišování domněnky od pravdy (diakritika).....	127
Pravda vychází na světlo z věcí rozporných.....	132
Dovednost porozumění (diakritika).....	133
Dovednost vyvracet názory (apelenktika).....	134
Jak učit univerzální jazyk	136
Harmonie mezi věcmi a slovy.....	137
O rozumném užívání jazyka ve styku s lidmi	137
O mlčenlivosti	138
O pravdomluvnosti	138
Vážnost v řeči.....	139
Velkorysost a laskavost k těm, kdo se mýlí nebo nás urážejí.....	139
Písmo	140
Řeč.....	142
Řeč je kreslený obraz věcí	142
Vydávat týdenní noviny	143
Nehádejte se.....	143
Hlásejte evangelium všem stvořením.....	144

KULTURA..... 145

O užívání těla.....	145
Péče o tělo	145
Zdravý životní styl	146
Životní rytmus.....	148
Skromná strava a fyzická činnost.....	149
Tělesné cvičení.....	149
Individuální životospráva, půsty, naslouchání svému tělu.....	150

Proti rozkoším čili rozmařilosti	151
Proti opilství	151
Proti sexuální nevázanosti	151
Proti dychtivosti po majetku	152
Moudré hospodaření s majetkem	153
O rozumném zacházení s věcmi	154
Trpělivost – nejlepší lék na neštěstí.....	155
O skromnosti	157
O štědrosti a dobročinnosti	157
Spravedlnost jako základ lidského soužití.....	159
Nad nikoho se nepovyšuj, před nikým se neponižuj.....	159
O přátelství	159
Jak získávat a udržovat přátelství.....	160
Jak jednat s přáteli.....	161
O ctižádostivosti	162
O cti	164
Upřímnost	164
Oblékání.....	165
Výživa	166
Spánek	167
Lékařství.....	167
Léky.....	168
Umění žití.....	169
Umění umírání	169
Škola stáří	170
City.....	171
Pramen krásy a radosti	172
Lidské štěstí.....	172
Láska ke krásnu.....	173
VZDĚLÁVÁNÍ	175
Ideje jako projektová dokumentace	175
Trojí existence idejí.....	176
Ideje jako semena	177
Zrození je proces	177
Příčina příčin	178

Svět ukazuje, že Bůh je.....	178
Počátek všech věcí	179
Člověk má vnitřní světlo (rozum), které zvířatům chybí.....	179
Vnitřní zákony v člověku.....	180
Vnitřní vidění věcí pomocí smyslů, rozumu a víry.....	180
Dobré touhy člověka	182
O vědění	183
Metody vzdělávání	183
Násilí narušuje věc	184
Zážitkové metody výuky	184
Jak se zbavit omylů.....	185
Vůle	185
Neužitečné pachtění.....	185
Nezávislost a nezaujatost při hledání pravdy.....	186
Kritické myšlení	186
Umění učit se	187
Jak odstranit překážky v učení	188
Dovednost vyučovat (didaktika)	189
Vyučovat lidově, bez filosofické koženosti [neživotnosti, strnulosti] ...	191
Postupovat od obecného k jednotlivému	191
Učit především principy jako semínka.....	192
Učit se z přírody	193
Celoživotní vzdělávání	194
Celý život je školou	194
Sedm škol.....	194
Kde se odehrává myšlení a rozhodování	195
Řízení mysli	195
Přirozená touha po nápravě.....	196
Náprava věcí lidských má začít nápravou škol	197
O školství.....	197
Škola má být malým státem	198
Teorií k praxi	199
Cílem vzdělávání je dovednost užívat života.....	199
Škola má být dílnou ctností.....	200
Škola má učit trojímu: zbožnosti, mravům a poznání.....	200
Škola má připravit člověka na smrt.....	201

Škola hrou.....	201
Jak školy změnit z robotáren na sídla her.....	202
Škola jako mlýn poháněný přírodní silou.....	204
Problém školství je neukázněnost a nevázanost.....	204
Jací mají být učitelé, učitelky a inspektoři.....	205
Čtenářská dovednost (gramotnost).....	205
Jak číst knihy.....	207
Knihy.....	207
Jednoduchost.....	208
Stručnost.....	208
Medicína.....	209
Právo.....	209
Historie.....	210
Cestování.....	211
Hudba.....	213
Hudební výchova.....	213
Astrologie.....	214
Krása.....	214
Světlo a tma.....	214
Poznávání v celku, nikoli fragmentovaně.....	218
Zrcadlo, dalekohled, drobnohled.....	218
Metoda synkritická (srovnávání), analytická (rozkládání), syntetická (skládání).....	218
Sami lidé jsou příčinou své nevědomosti.....	220
Světlo vychází v době krizí.....	221
Všeobecné vzdělávání.....	221
Pampaedie – vševýchova.....	223
Cíl univerzálního vzdělávání.....	223
Základy pravdy jsou v Bohu.....	224
Pravda.....	224
Hledání pravdy je nejdůležitější.....	225
Jediná pravá a neselhávající cesta k pravdě a harmonii.....	225
Zvolme si jednoho učitele.....	225
Autorita.....	226
Smysly a rozum ať jsou skutečnou autoritou.....	226
Máme pravdu, či pravda má nás?.....	227

Každý člověk se může mýlit	227
Všichni jsme bloudili jako ovce	227
Lidská zkaženost nezkaží prameny Boží moudrosti	228
Co je vzácnější.....	228
Metamorfóza.....	229
Hledejme podstatu věcí.....	229
Smysl a cíl života	229
Neupadat v nečlověka	230
Výchova k lidství.....	230
Šíření vzdělanosti ke všem národům	230
Právo všech na univerzální vzdělání	230
Všichni mají být moudří	231
Všichni mají být filosofem, králem a knězem	231
A co s tělesně či mentálně postiženými?	232
Vzhůru k pramenům	232
Dávejte, a bude vám dáno	233

RODINA

RODINA	235
Obnova společnosti začíná v rodině.....	235
Řád pro soužití v rodině	235
Škola zrození	239
O zmnožování věcí	240
O plodivé schopnosti.....	240
Komplementarita muže a ženy v sexualitě	241
Řád v manželství.....	241
Výzva otcům	242
Péče o dítě v prenatálním období	242
Dětství je jaro života	243
Péče o děti je zodpovědností rodičů, ne státu	243
Rozhodující vliv má to, co se děti naučí v raném dětství.....	244
Každý zvyk přechází v přirozenost	244
Zanedbaná výchova dětí je zkázou pro celý národ.....	245
Péče o batolata a jejich výchova a vzdělávání	245
Dobré příklady táhnou.....	247
Každá rodina má být malou církví	248
Nechlubit se svým původem	248

Umění soužití s lidmi (symbiotika)	248
Prostředky rozumného soužití s lidmi jsou ctnosti	249
Láska k rodině.....	251
Uspořádání věcí v domě	251
Komenského domácí zákony	251
SPIRITUALITA	255
Svět ukazuje na Boha	255
Království Boží	255
Duchovní svět a jeho základ.....	255
Jak číst Bibli	256
Vztah s Bohem je vzájemný	256
Chození s Bohem	257
Vztah s Bohem je jako pohled do zrcadla	257
O poznání Boha.....	257
O víře.....	258
Vztah rozumu a víry.....	258
Svornost	260
Nejvznešenější stvoření.....	260
Hodnota člověka	261
Cíl zbožnosti	262
Nadbytečnosti ve víře.....	262
Ateismus	262
Kdo může učit zbožnosti.....	263
Odkud jsi a kam směřuješ	263
Hanebnosti	263
Křesťanství má být laskavé	264
Život v temnotách.....	265
Nekonečný chaos v náboženstvích	265
Co způsobil lidský hřích	266
Boží řešení lidského hříchu	267
Sami sebe napravit ani obnovit neumíme	267
Obnova a záchrana je možná jedině skrze Ježíše Krista	268
Všichni lidé po něm touží	268
Jaká je Boží vůle.....	269
Parafráze Desatera.....	269

Konec ďábelské moci.....	270
Kraluj uprostřed svých nepřátel.....	270
Konečné vítězství Boha už na zemi	271
Komenského osobní vyznání.....	272
Cesta, Pravda i Život.....	272
Královský, kněžský a prorocký úřad.....	273
Prorocký dar nebyl odňat.....	274
Uctívání Boha.....	275
Nová píseň	275
Mají se hudební nástroje užívat v církvi?	277
Pravá svoboda je v Kristu	278
Večeře Páně.....	278
Znovuzrození.....	279
Pokání.....	280
Cíl našeho vyvolení a vykoupení.....	281
Napodobujme Ježíše Krista	281
Spolupůsobení vůle Boží a vůle člověka	281
Boží dobrotivost	282
Lidská spoluúčast na Božím díle	282
Člověk – obraz Boha	283
Člověk živočišný, člověk politický, člověk Boží.....	284
Jedinečnost křesťanské víry	284
Svět byl stvořen Bohem, nevznikl náhodou.....	285
O trojím způsobu tvoření věcí.....	286
Bible jako zajatec.....	286
Otázky muslimům	287
O obrácení muslimů	288
Celosvětová misie.....	289
Výzva duchovním	290
Spolupůsobení Stvořitele a tvorů	290
Bůh působí na zemi skrze prostředky.....	291
Bůh dal člověku volnost a hrál si s ním jako otec se synem.....	292
Bůh je tvůrcem všeho.....	292
Ze zla Bůh vykřesává dobro a z každého jedu lék	293
I nejednotu mezi křesťany obrací k užitku.....	294
Společenství s Bohem.....	294

Peklo	295
Půvabná věčnost.....	296
Výběr citátů pro veřejné čtení Komenského	297
Úvod.....	297
Politika.....	298
Podnikání	302
Komunikace.....	305
Kultura	307
Vzdělávání.....	311
Rodina	313
Spiritualita	316